

Učební osnovy

**hry v souboru (houslový soubor, dechový soubor),
hry v orchestru a komorní hry
pro I. stupeň základního studia
na lidových školách umění**

Hudební obor

**Schváleno výnosem ministerstva školství
České socialistické republiky pod č. j. 20 876/80-35
ze dne 25. července 1980 jako učební osnovy pro přípravné
studium na LŠU s účinností od 1. září 1980**

**Schváleno výnosem ministerstva školství
České socialistické republiky pod č. j. 11 393/81-35
ze dne 6. dubna 1981 jako učební osnovy pro I. stupeň
základního studia na LŠU s účinností od 1. září 1981**

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, n. p., PRAHA

1984

11 511

Charakteristika hudebního oboru

Posláním hudebního oboru LŠU je poskytnout žákům, kteří projeví potřebné předpoklady a zájem o studium hudby, základy odborného vzdělání a vychovat z nich zaujaté hudebníky, kteří by se dovedli ve svém životě i v životě společnosti uplatnit v tom či onom žánru jako amatéři nebo budoucí profesionálové. To znamená vychovat mladého člověka schopného vlastního pěveckého nebo instrumentálního projevu, s rozvinutou schopností proniknout do výrazu a struktury hudebního díla, s určitým měřítkem hodnot, s nímž k hudbě přistupuje, s vědomím, že i v umění jsou tyto hodnoty výsledkem cílevědomé a ukázněné práce.

Tato výchova se uskutečňuje v řadě odborných předmětů, ve kterých se intenzivním, aktivním provozováním hudby prohlubují a rozšiřují hudební znalosti a dovednosti, jež získává žák ve všeobecné hudební výchově.

Průpravu k vlastnímu studiu na hudebním oboru LŠU představuje přípravná hudební výchova, kde se hravým způsobem ověřují a upevňují předpoklady a zájem žáků pro toto studium a v instrumentálních nebo pěveckých skupinách zjišťuje oprávněnost volby hlavního předmětu podle osobitých vloh a fyziologických dispozic žáků.

V hlavním předmětu se učí žáci zvládnout technické a výrazové prostředky zvoleného nástroje nebo zpěvu tak, aby se jim stal prostředníkem k vyjádření hudebních myšlenek, k reprodukci přiměřených skladeb sólových, ansámblových a komorních, po případě vlastní improvizací. Seznamují se postupně s hodnotnou literaturou svého oboru, cvičí se v pohotovosti ve čtení z listu, upevňují svou paměť a své nástrojové nebo pěvecké dovednosti prakticky uplatňují podle povahy předmětu v jednoduchých improvizovaných doprovodech apod.

Důležitou složkou výchovy každého hudebníka je průprava k souhře ať již jde o čtyřruční hru, hru v souborech, orchestru,

komorní hru, sborový nebo komorní zpěv. Tyto disciplíny navazují organicky na hlavní předmět, vycházejí z praktického uplatnění instrumentálních nebo pěveckých dovedností, ale také zpětně ovlivňují intenzitu instrumentální nebo pěvecké výuky a celkového hudebního rozvoje žáka.

Hudební poznatky a prožitky získané v jednotlivých předmětech hudebního oboru LŠU integruje a třídí hudební nauka, jejímž hlavním posláním je vychovat z žáků hudbymilovného a kulturního člověka.

Nadání k nástrojové hře, resp. zpěvu se skládá z řady složek od přirozených fyzických dispozic přes schopnost pohotově číst notový zápis, míru fantazie i odvahy projevit své cítění až po hudební představivost, paměť apod. Otázka do jaké míry je prospěšné a možné rozvíjet zaostávající složky tohoto nadání a kdy je lépe využít přirozených vloh určitého druhu, je otázkou diferenciací mezi žáky a to nejen diferenciací na budoucí profesionály a amatéry, ale i uvnitř těchto skupin. V žádném případě se však nemůže týkat tato diferenciací odbornosti výuky. Se stejnými požadavky na odbornost se strany učitele je třeba přistupovat k té velké většině těch, kteří se budou věnovat zájmové umělecké činnosti jako výkonní amatéři, zasněžení milovníci umění a spolutvůrci kulturního a veřejného života, jako k té menší části těch, kteří budou používat nabytých znalostí a dovedností jako základ k profesionálnímu studiu. Rozdíl bude jen v tom, že v druhém případě budeme vyžadovat navíc v daleko větší míře i zvládnutí techniky, širší a závažnější repertoár a jeho dokonalé provedení.

Pro všechny absolventy hudebního oboru LŠU by mělo být cílem dosáhnout takového stupně technického a hudebního rozvoje, aby byli schopni samostatně hrát na zvolený nástroj, respektive zpívat, studovat nové skladby v rozsahu svých možností, uplatňovat se jako platní členové hudebních souborů zájmové umělecké činnosti, aby měli takovou schopnost hrát nebo zpívat z listu, aby se mohli seznamovat s novou hudební literaturou,

aby byli schopni jednoduché improvizace a nejnávštěvnější z nich se uplatnili i jako sólisté při různých společenských a kulturních příležitostech.

Učební plány viz Vyhláška MŠ ČSR o lidových školách umění
(Sbírka zákonů 1980, částka 14/51).

Počet žáků ve skupinách stanoví Instrukce MŠ ČSR k organizaci
lidových škol umění čl. 2 (Věstník MŠ a MK ČSR z 20.5.1980)

Učební osnovy souborové hry (houslový soubor)

Charakteristika a pojetí předmětu

Jedním z prvořadých úkolů při výchově instrumentalistů na lidových školách umění je seznámit žáky s formou kolektivního provozování hudby. Proto učební plány obsahují vedle individuálního nástrojového vyučování i souborovou hru. Pro žáky houslového oddělení je základní formou kolektivní instrumentální výchovy hra v houslovém souboru. Souborová hra má přispět k tomu, aby se z žáka stal pohotový hudebník, který bude moci být i platným členem souborů zájmové umělecké činnosti. Souborová hra má současně výrazný výchovný vliv na žáky ve smyslu morálním a charakterovém. Žáci se zde stávají členy společenství, v němž všichni spolupracují na úkolech, jež nelze uskutečnit jinak než obětavým společným úsilím. Na velkých školách je souborová hra přípravou pro hru ve školním orchestru.

Metody a formy práce

Do houslového souboru jsou zařazováni žáci od 3. ročníku. Docházka do souboru trvá zpravidla dva roky. V 5. ročníku přecházejí žáci do školního orchestru nebo do komorních souborů. Není-li na škole možno zřídit orchestr, pokračují žáci v souborové nebo komorní hře až do ukončení I. stupně LŠU.

Vzhledem k rozdílným podmínkám, které jsou na jednotlivých školách pro organizaci souborové hry, není v učebních osnovách rozvržena učební látka na ročníky, ale podle metodicko-technických problémů, s nimiž se soubor bude postupně seznamovat.

Doporučená literatura pro učitele

1. Metodická příručka: Bohumil Kotmel: Houslový soubor na LŠU (Comenium Musicum sv.11, Supraphon 1974)

2. Psychologie: V. Příhoda: Ontogeneze lidské psychiky I, SPN 1971
P. Michel: O hudebních schopnostech a dovednostech, SHV Praha 1966
3. Všeobecné vědomosti o hudbě:
A. Modr: Všeobecná hudební nauka. Otázky a odpovědi, Supraphon 1970
A. Cmíral: Základní pojmy hudební, Supraphon 1974
J. Pilka: Hudební kaleidoskop, Panton 1972
4. Dirigování: V. Fedor - J. Vrchotová - Pátová: Sborový zpěv a řízení sboru, Supraphon 1969
J. Svoboda: Učebnice dirigování, Orbis 1952

Výchovně vzdělávací cíl

Cílem souborové hry je výchova žáků směřující od individuálního pojetí hry na nástroj ke kolektivnímu hudebnímu projevu. To znamená na základě promyšleného a soustavného vyučovacího postupu vést žáky k řešení nových úkolů, vyžadujících odlišný přístup k nástrojovým problémům i studiu a nácvičku skladeb a využívat při tom specifických prostředků souborové hry k rozvíjení jejich hudebnosti, smyslu pro kolektivní odpovědnost a dobrovolnou kázeň. Učit žáky orientovat se podle učitelovy taktovky, přizpůsobovat se spoluhráčům v technickém projevu, v intonaci i rytmu, agogice, dynamice a celkovému přednesu. Na základě zkušeností žáků z vlastní souborové praxe rozvíjet jejich vztah k hudbě a jejím tvůrcům, učit je porozumění zákonitostem kolektivní reprodukce hudebního díla a vytvářet tak předpoklady pro pozdější uvědomělé chápání náročnějších komorních a orchestrálních skladeb.

Frostředky k dosažení výchovně vzdělávacích cílů

Předpokladem pro splnění výchovně vzdělávacích cílů souborové hry je zvládnutí stanovených studijních úkolů bez ohledu

na organizaci a velikost houslového souboru. Tyto úkoly se uskutečňují ve 3-4 na sebe navazujících etapách, které odpovídají stupni vyspělosti souboru. Technická složka těchto stupňů je předpokladem pro postupné zvládnutí souborové hry, nemůže však být hlavní náplní vyučování. Obsahem vyučování musí být především živá hudba, volená tak, aby odpovídala příslušnému stupni technické vyspělosti souboru.

I. stupeň: Čistá společná intonace v prstokladu dur, moll a se sníženým 1. prstem a jednotnost smyků v rozsahu 5 tónů na jedné struně. Zkvalitnění intonace intervalů: od sekundy do kvinty na různé smykové varianty. Návčik jednohlasých písní v rozsahu 5 tónů např.:

J. Beran: Národní písně seš. I. a II.

II. stupeň: Hra v celém rozsahu první polohy. Seznámení žáků s dalšími prstokladovými modely a se stupnicemi. Hra národních písní s větším tónovým rozsahem a kratších skladbiček v unisonu s doprovodem klavíru např.:

St. Mach: Studánka

B. Kotmel: Drobné skladby starých mistrů seš. I.

III. stupeň: Úvod do dvoj a tříhlasé hry. Jednotné citění rytmu a dynamiky a čistá intonace trojhlasu. Návčik dvoj a tříhlasých stupnic, kvintakordů a jejich obrátů v sekvencových postupech s různými možnostmi pohybu ve všech třech hlasech (viz B. Kotmel: Houslový soubor na LŠU str. 72). Hra dvoj a tříhlasých skladeb s doprovodem klavíru.

B. Kotmel: Skladby pro houslový soubor seš. I,

Supraphon 1974.

IV. stupeň (nahrazuje na menších školách studium orchestrální hry a je zaměřen důsledně na všestrannou hudební praxi).

Dosažení jednotné reprodukce s výrazným přednesem. Studium skladeb z různých stylových období např.:

B. Kotmel: Skladby pro houslový soubor, seš. II.
Supraphon 1977, apod.

Hudební materiál

- A. Albrecht: 11 drobných instrumentálních skladeb (3-4 housle)
SHV Bratislava 1954
- J.Z.Bartoš: Muzica piccola (4 h a kl.) SNKLHU 1959
- J. Beran: Menuety starých mistrů (3 h) SNKLHU 1959
- J. Beran: Základy souborové hry (3 h) SNKLHU 1959
- J. Burghauser: Suita (4 h) SNKLHU 1956
- A. Dolinský: Houslový kvartét G dur, SNKLHU 1959
- A. Dvořák: Gavota (3h) SHV Praha 1961
- J. Faust: Cvičení souborové hry (3 h + kl) SNKLHU 1959
- J. Faust: Tři skladby pro smyčcový soubor + čtyřruční klavír,
Supraphon 1972
- J. Feld: Miniaturní suita pro troje housle, SHV Praha 1966
- J.B.Foerster: Malá suita pro troje housle, Orbis 1952
- K. Hába: Sonatina, op. 42 (3 h), SPN 1960
- F.M.Hradil: Dnes i zítra (3 h), Supraphon 1968
- J. Klička: Scherzo (3 h + kl) SNKLHU 1958
- K. Krejčí: Mládeži (3 h + volo nebo kl) SHV Praha 1963
- K. Krejčí: Instruktivní tria (3h a kl.) Supraphon 1968
- S. Mach: Tři tanečky (4h) SNKLHU 1960
- B. Kotmel: Skladby pro houslový soubor seš. I. a II. Supraphon
1974, 1977
- J. Matys: Kvartet (4h) SHV Praha 1960
- J. Míčka: Souborová hra (3 h) SHV 1964
- J. Pauer: Malá suita (3h) SHV 1967
- L. Rajter: Suita pre štvoro husiel, (Sváz čs. sklad. 1953)
- J. Rut: 10 souborových studií (3h) SHV 1965
- J. Řáha: Dva staročeské menuety (3 h a kl) Orbis 1953
- J. Řáha: Tři české tance (3 h a kl) SNKLHU 1960
- Skladby pro troje housle (Hurník, Bárta, Feld) SHV 1963

- K. Sodomka: Sonatina (3h) SNKLHU 1960
J. Valaštan/Dolinský: Zlaté husličky (3h) SHV Bratislava 1961
Z. Zahradník: Suita pro troje housle, Supraphon 1968
F. Zrno: Čtyři skladby (3h) Orbis 1953
F. Zrno: Tři české tance (4 h) SHV 1961

Učební osnovy hry v dechovém souboru (orchestru)

Charakteristika a pojetí předmětu

Dechová hudba má v naší vlasti bohatou tradici. Svoji specifickou repertoárovou oblastí i svým svébytným zvukovým charakterem představuje tradičně rozvětvenou součást československé hudební kultury.

Dechová hudba plní závažnou a potřebnou společenskou funkci. Repertoárově zasahuje do oblasti hudby vážné, koncertní, estrádní, populární i taneční.

Hra v dechových souborech (orchestrech) je důležitou součástí výchovy všeobecné hudebnosti žáků LŠU. Žáci zde uplatňují a dále rozvíjejí dovednosti nabyté v individuálním studiu a souhře a získávají základní orchestrální návyky. Hra na nástroj se tak stává pro ně zábavnější a přitažlivější, hra v kolektivu jim dává vědomí užitečnosti a společenského uplatnění.

Metody a formy práce

Do dechového souboru jsou zařazováni žáci zpravidla od 3., výjimečně i od druhého ročníku. Hru v souboru lze začít i se skupinou neúplného nástrojového obsazení, postupně ji doplňovat a tak vytvářet podmínky pro vybudování většího dechového souboru (orchestru).

Učitelé hlavních předmětů oddělení dechových nástrojů připravují své žáky pro činnost v souboru a spolupracují s jeho vedoucím. V případě potřeby vedou dělené zkoušky.

Soustavná a cílevědomá odborná práce v dělených zkouškách (melodie, doprovod, skupiny nástrojů dřevěných, žesťových a bicích) je podmínkou pro úspěšnou činnost dechového souboru (orchestru). Dělené zkoušky se uskutečňují ve skupinách po 4 až 10 žácích, podle jejich vospělosti a podle nároků studovaných

partů. Začátečnickům, kteří přicházejí do vyspělejšího souboru, připravuje učitel lehčí party a postupně je pověřuje náročnějšími úkoly.

Výuku na některé nástroje, jako například bicí nástroje, doprovodné trubky a další je možné uskutečnit formou nepovinného vyučování získáním žáků z oborů klavír, housle nebo lidové nástroje.

K perspektivním potřebám obsazení dechového souboru a jeho každoročnímu doplňování je třeba plánovitě usměrňovat zájem žáků o studium hry na jednotlivé dechové nástroje.

Prověrkou práce dechových souborů jsou veřejná vystoupení a zejména účast na přehlídkách, festivalech a soutěžích.

Doporučená literatura pro vedoucí dechových souborů (orchestrů)

Bartoš M.: Dechový orchestr (Orbis 1956)

Dostál K.: Práce s pionýrským dechovým orchestrem (Estetická výchova I. roč., seš. 9)

Dospiva K.: Dechový soubor na LŠU (písemná práce cyklické průpravy vedoucích školských pracovníků (1978).

Janů J.: Mládež a dechová hudba (Hudební nástroje, č. 5, Hradec Králové 1967)

Kolektiv: Co by měl znát dirigent dechového orchestru mladých (ÚDLU Praha - 1971)

Praveček J.: O práci s mládežnickým dechovým orchestrem (ÚDLUT Praha - 1961)

Devátý A.: Taktovací technika (Krajské osvětové středisko Plzeň 1969)

Machek M.: Práce dirigenta dechového orchestru (OKS Brno)
-Bulletin "Dechový orchestr" - vydává ÚKVČ Praha).

Výchovně vzdělávací cíl

Cílem orchestrální hry na LŠU je uplatnění individuálních nástrojových dovedností žáků a jejich dosavadních zkušeností ze souhry v orchestrální praxi. Při vytváření orchestrálních návyků žáků je třeba dále rozvíjet jejich rytmické citění, upevňovat intonační jistotu a smysl pro souhru, pěstovat pohotovost při čtení orchestrálních partů a kultivovat jejich smysl pro kvalitu orchestrálního zvuku a stylovost reprodukce. Zvyšovat nároky na dobrovolnou kázeň a odpovědnost jednotlivých členů za kolektivní výkon jak při vyučování tak při veřejných vystoupeních. V souladu s technickými i výrazovými možnostmi orchestru seznamovat žáky systematicky se skladbami různého charakteru a stylu od českých, slovenských a světových autorů. Připravit žáky tak, aby se po absolvování školy mohli stát platnými členy amatérských dechových orchestrů.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

a) Zásady pro práci s dechovým souborem:

V práci s dechovým souborem začínajícím, pokročilým nebo vyspělým, zachováváme základní metodické postupy:

1. ve zkouškách procvičujeme stupnice a rozložené akordy;
2. stále dbáme na čistotu intonace, ladění v unisonu i akordech;
3. vedeme žáky ke správnému dýchání a frázování;
4. zvláště pečlivě studujeme intonačně a technicky obtížná místa, místa disharmonická a modulační přechody studovaných skladeb;
5. učíme žáky, aby neustále poslouchali zvuk celého souboru a jemu podřizovali svůj výkon;
6. vyžadujeme od členů souboru, aby pozorně sledovali dirigenta a respektovali jeho gesta;
7. od všech členů souboru vyžadujeme kázeň, dochvilnost v docházce do zkoušek a na veřejná vystoupení;
8. soustavně vedeme žáky k péči o nástroje, notové materiály, školní potřeby a zařízení;
9. dbáme na dodržování hygieny nástrojů i osobní.

b) Při sestavování dramaturgického plánu věnuje vedoucí souboru mimořádnou pozornost technické obtížnosti volených skladeb. U začínajících souborů zařadíme skladby lehké, postupně jak roste technická vyspělost hráčů, zařazujeme skladby náročnější. Každý dechový soubor musí mít v repertoáru především několik pochodů, kvalitních - hratelných i ve ztížených podmínkách (např. venku, v menším obsazení apod.). Vyspělejší soubory, které jsou pověřovány účinkováním při slavnostních příležitostech, mají ve svém repertoáru hymny ČSSR, SSSR, Internacionálu, Píseň práce apod. Další skladby volíme s přihlédnutím k technickým možnostem souboru. Hlavním kritériem musí být umělecká kvalita. Vedle tradičních forem - jako jsou polka, valčík, sousedská, mazurka, kvapík apod. se nebojíme zařazovat i skladby klasických autorů ve vhodných úpravách. Velmi věčné jsou skladby pro sólové nástroje s doprovodem orchestru.

Hudební materiál - doporučená literatura.

a) Pochody

Josef Říha - Adria
František Krejčík - A já sám
Josef Malý - Galánečka
František Kmoch - Naše zlatá Praha
František Kmoch - Kolíne, Kolíne
Karel Pádívý - Slovenský pochod
František Musel - Pochod pionýrů
Antonín Borovička - Pozdrav z hvozdů
Rudolf Obruča - Slovanský pochod
Václav Vačkář - Tempo
Václav Vačkář - Šohaj
František Zita - Sláva míru
František Zita - Fanfárový
Emil Štolc - Šly panenky
Rudolf Gajlík - Naši mládeži
Milan Belaj - Pionýr
Štefan Laktiš - Hostianský

Jan Pöschl - Touha po vlasti
Miloš Machek - Náš pochod
Miloš Machek - Náš festival

- b) Skladby k oslavám: Hymna ČSSR
Hymna SSSR
Internacionála
Píseň práce
Pochod padlých revolucionářů
Fanfáry a znělky
- c) Ostatní:
- Václav Dobiáš: Polka míru
Sergej Tulikov: Jsme pro mír
Iszak Dunajevskij: Polka z filmu "Kubánští kozáci"
Dmitrij Šostakovič: Píseň míru
Vladimír Bucharov: Poljanka
Jindřich Praveček: Mladost - radost, polka
Jindřich Praveček: Maminčina pohádka, intermezzo
Adolf Langer: Mladí sólisté, suita (3 části)
Robert Šálek: Mládežnická suita (3 části)
Miloš Machek: Moravská suita (5 částí)
Miloš Machek: Selanka
Miloš Machek: Hej, hore háj - zbojnický tanec
Miloš Machek: Dobré ráno kosme
Mojmír Zedník: Svátek pionýrů
Mojmír Zedník: Honzíkovy pohádky - suita (5 částí)
Vladimír Adamský: Valašský tanec
Jiří Pauer: Májová polka
František Uhlíř: Pražské metro
Antonín Dvořák: Oči lásky, polka
Bedřich Smetana: Pochod studentských legií
Josef Suk: Sousedská
Josef Suk: Vesnická serenáda
Karel Pádívý: Záhorácký tanec
Isidor Glorik: Tatranské pastely
Isidor Glorik: Tanec družby

Jan Chromec: Sborník 6 skladeb pro MDO
kolektiv: Sborník 5 skladeb pro začínající MDO

Podle vyspělosti souboru studujeme skladby dalších autorů,
zejména skladby tradičních forem - pro úplně začínající
soubory se hodí výběr ze "Sborové školy" Karla Pádívého.

Učební osnovy pro hru v orchestru

Charakteristika a pojetí předmětu

Hra v orchestru je důležitou součástí výchovy na instrumentálních odděleních LŠU. Žáci zde získávají základní orchestrální návyky, při čemž se využívá jejich znalostí a dovedností z individuálního vyučování hlavnímu předmětu i předcházející souborové hry. Při hře v orchestru se žáci učí podřízovat se celku a tím přispívat ke společnému úsilí kolektivu podat co nejlepší výkon. Výsledky orchestrální hry se uplatňují při vystoupeních orchestru na školních a veřejných koncertech i na akcích rázu celospolečenského. Účast na těchto akcích dodává žákům sebevědomí a jistotu při vystupování a připravuje je pro budoucí praktické uplatnění v zájmové umělecké činnosti, kde většina z nich najde častější umělecké využití v orchestrech nežli v sólové hře. Orchestrální praxe je však i nedílnou součástí výchovy žáků, kteří se připravují k profesionálnímu studiu zvoleného nástroje.

Metody a formy práce.

Do orchestru jsou zařazováni žáci, kteří absolvovali souborovou hru a to hráči na smyčcové nástroje zpravidla od 5. ročníku, hráči na dechové nástroje od 3. ročníku. Podle individuálních předpokladů mohou být zařazeni i žáci mladší. Orchester lze zřídit i na menších školách např. v obsazení 4 primy, 3 sekundy, 2 violy, 1-2 violoncella a 1 kontrabas. Kontrabas lze nahradit 2. violoncellem, violy lze zpočátku suplovat 3. houslemi. Dirigent spolu s vedením školy a učiteli hlavních předmětů dbá na systematické doplňování popřípadě rozšiřování orchestru, a to jak ve smyčcích, tak i dle možností v postupném zapojení dechových nástrojů. Na větších školách

je možno vytvořit zvlášť orchestr pro žáky I. stupně a II. stupně. Dle místních podmínek je možno při škole vytvořit i orchestr složený z pokročilých žáků a absolventů i učitelů školy. Vedle orchestrů tradičního obsazení (smyčcové, komorní popř. symfonické) je možno na školách, kde jsou pro to personální podmínky a zájem žáků, zřizovat i orchestry folklorní, estrádní a taneční.

Je-li na škole orchestr většího obsazení (nad 20 členů), jsou součástí vyučování kromě společných zkoušek celého orchestru také dělené zkoušky po skupinách nástrojů (např. smyčce, dechy apod.). Na počátku školního roku je možno využít dělených zkoušek i pro dostudování kmenového repertoáru s novými členy orchestru. Podmínkou pro splnění stanovených cílů je promyšlená práce zkušeného učitele-dirigenta, účelná organizace a vnitřní členění vyučování a cílevědomá volba repertoáru.

Doporučená literatura pro učitele

- Josef Bartovský: Škola pro smyčcový orchestr.
(Zejména pro začínající učitele - dirigenty).
Dr. Zbyněk Mrkos: Metodické pokyny pro výrazové studium komorních těles podle cvičení prof. O. Ševčíka.
Josef Rut: Deset souborových studií pro troje housle.
Pavel Dědeček: Základy dirigování.
Otakar Jeremiáš: Dirigování.

Výchovné vzdělávací cíl

Cílem orchestrální hry na LŠU je uplatnění individuálních nástrojových dovedností žáků a jejich dosavadních zkušeností ze souhry v orchestrální praxi. Při vytváření orchestrálních návyků žáků je třeba dále rozvíjet jejich rytmické citění, upevňovat intonační jistotu a smysl pro souhru, pěstovat pohotovost při čtení orchestrálních partů a kultivovat jejich smysl pro kvalitu orchestrálního zvuku a stylovost reprodukce.

Zvyšovat nároky na dobrovolnou kázeň a odpovědnost jednotlivých členů za kolektivní výkon jak při vyučování tak při veřejných vystoupeních orchestru. V souladu s technickými i výrazovými možnostmi orchestru seznamovat žáky systematicky s orchestrálními skladbami různého charakteru a stylu od českých, slovenských, světových autorů. Vypělejší orchestry pověřovat též doprovody sólistů - vynikajících žáků a absolventů školy apod. Vést žáky k návštěvám orchestrálních koncertů a pravidelnému poslechu vynikajících nahrávek v rozhlasě, televizi, na gramofonových deskách apod.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

- Individuální příprava orchestrálních partů ve spolupráci s učiteli hlavních předmětů. Kontrola nácviку připravených partů (sjednocené smyky, prstoklad, frázování apod.) při individuálním vyučování hry na nástroje.
- Rozehrání orchestru v souladu s požadavky partitury studovaných skladeb:
Orchestrální studie např. stupnice s různým členěním smyků, dynamické odstíny s různými variacemi, sjednocení vibrata, popř. ladění příslušné dřevěné nebo žesťové harmonie v unisonu i akordech:
- Studium nového repertoáru: Informativní přehrání
Nácvik po hlasech v různých kombinacích, vyplývajících z partitury, popř. nácvik v dělených zkouškách.
Detailní nácvik skladby v celém obsazení se zvláštním zřetelem na souhru a zvukové vyznění orchestru ve všech dynamických odstínech.
- Udržování kmenového repertoáru: Plánovitě detailní opakování nastudovaných skladeb, popř. dostudování s novými členy v dělených zkouškách.

- Hra z listu: Postupné zařazování pravidelného přehrávání krátkých snadných skladeb, které nejsou určeny k detailnímu nastudování, ale k získání pohotovosti při maximálním respektování notového zápisu a pravidel souhry.

Volba repertoáru se řídí technickou úrovní a obsazením orchestru. Začínající orchestr studuje zpočátku velmi snadné skladby, popřípadě i vhodné úpravy. I později musí být studovaný repertoár v nárocích na technické, výrazové i stylové provedení úměrný možnostem orchestru. Na veřejná vystoupení se zařazují pouze dokonale nastudované a po všech stránkách zvládnuté skladby.

Hudební materiál

Pro začínající orchestry:

Úpravy skladeb pro mládežnické orchestry z edicí MLR a SSSR, popř. skladby upravené učitelem pro konkrétní obsazení orchestru. Pro vyspělejší žakovské smyčcové (není-li uvedeno jinak) a komorní orchestry:

J. Bendá: Symfonie F dur

Symfonie B dur

Koncert g-moll pro klavír a orchestr

A. Fils: Symfonie (výběr)

J.I. Líněk: Pastorální symfonie

F. Miča: Symfonie D dur

J. Mysliveček: Symfonie Es dur (2 hoboje, 2 lesní rohy a smyčce)

V. Pichl: Symfonie (flétna, lesní roh a smyčce).

J.V. Stamic: Orchestrální tria (2 housle a vcllo)

3 Mannheimské symfonie

K. Stamic: Orchestrální kvartet

J. Zach: Symfonie (výběr)

A. Corelli: Concerto grosso

F.L. Gassmann: Divertimento

Ch.W. Gluck: Symfonie

- G.F.Händel: Concerto grosso č. 5
L. Mozart: Dětská symfonie
H. Purcell: Suita pro smyčcový orchestr
G. Samartini: Symfonie G dur
A. Vivaldi: Symfonie (výběr)
" Concerto grosso in F, in G
J. Zd. Bartoš: Hudba pro smyčce
L. Burlas: Malá serenáda pro orchestr
J. Francl: Meditace a Scherzo pro smyčce
M. Hlaváč: Slovenské invence
I. Hurník: Dětská symfonie
J. Jaroš: Vzpomínky - suite
J. Kowalski: Dětská suite
" Sedm skic (2 klavíry a smyčce).
B. Martinů: Serenády
M. Pelikán: Malý koncert
V. Sommer: Komorní hudba pro smyčce
J. Berkovič: Klavírní koncert
N. Rakov: Sinfonietta
" Koncertino pro housle a orchestr
R. Sugar: Rondo pro klavír a orchestr

Učební osnovy komorní hry na I. stupni LŠU

Charakteristika a pojetí předmětu

Metody a formy práce

Komorní hra zaujímá mezi ansamblovými formami zvláštní místo pro široké možnosti mnohostranného uplatnění všech nástrojů, které jsou na lidových školách umění vyučovány.

Tím bezprostředně navazuje na pojetí individuální instrumentální výuky, která předpokládá takovou přípravu žáků, aby výsledků bylo možno využít ve všech možnostech, které bohatá hudební kultura poskytuje. Zvláště to platí o nástrojích, kterých převážnému uplatnění dochází v souborech. Komorní hra tak navazuje na velikou tradici hudebního amaterismu v našich zemích a klade bezpečné základy pro rozvoj zájmové umělecké činnosti. Její velikou předností je neomezené množství nej-různějších nástrojových kombinací a dostatek literatury. Kromě osvojení si a upevňování smyslu pro souhru a seznámení s inter-pretacním stylem má hluboký význam etický. Proto je třeba, aby během studia každý žák dostal příležitost k nastudování několika komorních skladeb z různých stylových údobí.

Průpravu k vlastní komorní hře představují různé formy souhry jak jsou obsaženy ve studijních plánech žáků.

Žáci mohou být do komorní hry zařazováni počínaje třetím ročníkem na doporučení vyučujících hlavněho předmětu s ohledem na svou technickou a hudební vyspělost.

Výsledky práce v komorní hře uplatní na školních vystoupe-ních, po případě v soutěžích v komorní hře.

Výchovně vzdělávací cíl

Seznámit se způsobem nácviiku komorní hry. Objasnit požadavky stylově správného provedení. Naučit dovednosti získané

v individuální výuce správně uplatňovat v komorním souboru. Znamená to vypěstovat v žácích základní pocit komorního hráče, že výkon kolektivu je cílem, kterému se musí každý člen podřídit. Výběrem studovaných skladeb z různých období ukázat, jak vznikal komorní styl hry, komorní literatura a jejich závislost na společenském vývoji. Získat žáky pro trvalé pochopení tohoto náročného hudebního žánru a vytvoření vztahu, který je v životě bude provázet.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

Naučit a procvičit základní principy komorní souhry. To jest sledování spoluhráčů a hudebního vývoje skladby, jak jej přinášejí ostatní nástroje, odpoutání od vlastního hlasu, jednotnost smyků u smyčců, společné nasazení s ostatními nástroji, reagování na pokyn k nástupu.

Vypěstování rytmického porozumění mezi hráči. Pěstovat jednotnou intonační představu - seznámit s přirozenou i temperovanou intonací ve formách s klavírem, ve spojitosti s tím naučit naladění nástrojů (smyčcové kvarteto).

Ukázat, jak styl určuje prostředky provádění hudebního díla, zejména v použití smyčcové techniky.

Vést k citlivé schopnosti vyrovnávat zvukové možnosti různých nástrojů.

Objasnit prostředky vytvoření široké dynamické stupnice. Vyžadovat tónovou krásu a schopnost barevných vyrovnání ve skladbách sdružujících nejrůznější nástroje.

Hudební materiál

Smyčcová dua: h o u s l e :

J.B.Foerster: Malá suita

J.V.Kalivoda: op. 178: Snadná dua, Peters

J.Zd.Bartoš: Druhé duo, Supraphon

- E. Hlobil: 3 bagately, 5 invencí
J. Kř. Vaňhal: op. 17, 56 Dueta, Supraphon
K. Hába: op. 44: 3 instruktivní dueta
J. Křička: Suita ve starém slohu

v i o l a :

- J.V.Kalivoda: op. 178 Tři velmi lehká houslová dua
(upravil A. Matz), Peters 9082
W.F.Bach: Tři dueta pro dvě violy, Breitkopf EB 5657

v i o l o n c e l l o :

- J.B.Boismortier: Dvě sonaty
J. Stiasni (Šťastný) 6 malých kusů
J. Pauer: 12 duet (výběr)
F. Couperin: Concert, MLR 4001

Smyčcová tria

- J.Kř. Vaňhal: Snadná tria
K. Stamic: Tria pro dvoje housle a violoncello
Jan Zach: Triová sonata pro dvoje housle a violoncello
L.v. Beethoven: Smyčcová tria (výběr)
W.A.Mozart: Divertimento (výběr)
B. Martinů: Divertimento (výběr)

Klavírní trio

- J. Křička: Klavírní trio, SNKLHU
J. Křička: Malá suite ve starém slohu, Simrock
J. Bečvařovský: Klavírní trio
J. Suk: Bagatella "S kyticí v ruce"

Výběr z barokních "triových sonát".

Smyčcová kvarteta

- Jan Zach: Smyčcový kvartet A-dur
J. Mysliveček: " C-dur
F.A.Míča: Smyčcová kvarteta, SNKLHU
K. Stamic: Orchestrální kvartet
J. Matys: Smyčcový kvartet ve snadném slohu
J. Podešva: Smyčcové kvarteto ve snadném slohu

L.K.Koželuh: Smyčcový kvartet B-dur
Výběr vět z díla J. Haydna a W.A.Mozarta.

Dechové nástroje

DUA:

- Glazunov, Alěxandr (1865-1936)
- Dvě invence.
fl., klar. (Solovjev) Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")
- Tři písně.
2 klar. (Solovjev) "
- Dvě písně.
klar. fag. (Solovjev) "
- Kincl, Antonín (1898-
- Kasace ve starém stylu.
2cor in F. SHV 1966
- Kovařovic, Karel (1862-1920)
- Duetino.
klar.cor. Vilímek
- Krejčí, Miroslav (1891-1964)
- Momentky, drobná polyfonická dua, 1963.
2 klar. Fanton 1974
- Prokofjev, Sergej (1891-1953)
-"Mimoletnost".
2fl (Solovjev). Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")
- Rimskij-Korsakov, Nikolaj (1844-1908)
- Dvě písně.
2 klar. (Solovjev) "
- Dvě písně.
2cor. (Solovjev) "
- Perlaki (József (arr.)
- Trombonová dua. (Výběr).
2trbn. EMB 1976
- Bambula, Alois
- Die Posaune I, II. (Výběr).
2 trbn. Hofmeister

- Stich-Punto, Jan Václav (1746-1803)
- 24 duet,
2 cor (Solc) Supraphon 1976
- Trio
- Bočnár, I.
- 21 leichte kleine Stücke
2-3cor. EMB
- Dietter, Christian Ludwig
- Stücke für 3 flöten.
3fl (E.List). Hofmeister 1954
- Dušek, František Xaver (1731-1799)
- Parthia in B.
3 klar. Supraphon 1971
- Gluck, Christoph Wilibald (1714-1787)
- Gavota.
fl. hob, klar. (Solovjev) Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")
- Dušek, Frant. Xaver
- 6 Parthii.
2 hod. fgt (M.Klement) Supraphon 1980
- Haydn, Josef (1732-1809)
- Londýnské trio E.4.
2fl, fag (Solovjev) Muzyka-Leningrad 1979
(Sbírka "Ansámby")
- Kratochvíl, Jiří 1924 -
- Suita pro tři klarinety.
3klar. SHV 1966
(Repr.dech.nástr.35)
- Krušina, Boleslav
- Tři drobnosti.
3 trp. Svaz hudebníků Praha
(řada A 011)
- Lídl, Václav (1922-
- Prázdňinový tábor, suite.
2trp, trbn. Supraphon 1970
(Rep.dech.nástr.47)
- Mozart, Wolfgang Amadeus (1756-1791)
- 2klar, cor (prava) PWM
- Schubert Franz (1797-1828)
- Moment-musical.
2fl, fag. (Solovjev) Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")

Tria českých klasiků

- sestavil Jiří Kratochvíl
3klar (nebo: 2fl a klar)
nebo: 2 hob a fgt) Supraphon 1971

Tři písně

- (Dargomyžskij, Aljabjev, Matvějev).
hob, 2 klar (Smirnov). Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")

Vaigl, Antonín (1932-

- Prázdninové odpoledne, čtyři tria.
2trp, trbn (nebo: 2klar a fgt)
nebo: trp, cor, trbn) Supraphon

Zuckerová, O. (arr.)

- Album "Lovecké fanfáry".
(Anonym, Koželuh, Mašek, Měchura).
3-4cor. Supraphon

Kvarteta

Bach, Johann Sebastian (1685-1750)

- Pět čtyřhlasých fug. (Výběr).
2 trp, cor, trbn (Snieckowski). FWM

Gambaro, G. B.

- Drei Quartette (F, d, G)
fl, klar. fgt, cor. EMB 1972

Gendelev, D.S.

- Kvartet dlja ruskich pjes.
fl, hob. klar. fgt. Muzgiz

Glier, Reinhold (1875-1956)

- Ukolébavka.
3fl, klar (Smirnov). Muzyka-Leningrad 1979
Sbírka "Ansámby")

Haydn, Josef (1732-1809)

- Divertimento B-dur.
2klar. 2cor (Krunťjevoj). Muzgiz

Liebert, Heinz (arr.)

- Waldhornquartette, Jägerstück,
Volkslieder usw. Hofmeister
4cor.

Kammel, Antonín (1730-1788)

- Serenade in G.
hob. 2cor. fgt. SNKLHU 1958

- Kassiau, G.
- Tri bagateli.
2fl, hob. klar. Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")
- Prokofjev, Sergej (1891-1953)
- "Mimoletnost".
fl, hob. 2 klar (Jacevič). "
- Purcell, Henry (c. 1659-1695)
- "Z hudební minulosti staré Anglie".
Skladby pro 4 nástroje s kombinovanými možnostmi
obsazení Supraphon 1976
/"Hrajeme doma"/
- Skrjabin, Alexandr Nikolajevič (1872-1915)
Preludia.
2fl, 2klar (Solovjev). Muzyka-Leningrad 79
(sbírka-Ansámby")
- Štraub, Maxa (1898-1950)
- Tryzna, op. 103.
4cor (E.Kaucký). Nerad 1946
- Vacek, Miloš (1928-
- Lovecká suite, 1973.
4cor. Panton 1976
- Kvinteta

- Aksjuk, S.
- Valz
2fl, 2klar, Fgt (Jacevič). Muzyka-Leningrad 79
(sbírka "Ansámby")
- Bach, Johann Christian - 1735-1782)
- Bläser-Sinfonien-
2klar, 2cor, fgt (F.Stein). Hofmeister 1957
- Bach, Johann Sebastian (1685-1750)
- 5 pjes.
2trp, 2cor, trbn (Cabelja). (Výběr).
Muzgiz 1953
- Kuranta.
2klar, cor, 2fgt (Ilremin). Muzyka-Leningrad 79
-Sbírka "Ansámby")
- Dvě písně.
- F.Schubert: Serenada,
A.Rubinstein: Melodie.
hob, klar. 2cor, fgt (Solovjev). "

- Dušek, František (1731-1799)
- Parthia in F.
2hob, 2cor, fgt (Bělský). SNKLHU 1958
- Parkas, Ferenc (arr.)
- Alte ungarische Tänze aus dem 17. Jhdt.
fl, hob. klar. cor, fgt. EMB
- Fibich Zdeněk (1850-1900)
- Idylická suita.
fl, hob. klar. cor, fgt (Burghauser).
CHF-půjčovna
- Glier, Reinhold (1875-1956)
- Nocturno.
2hob.2klar, cor (Smirnov). Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")
- Křička, Jaroslav (1882-1969)
- Estadrata-polka.
fl, hob, klar, cor, fgt (Charvát).
CHF-půjčovna
- Mašek, Vincenc (1755-1831)
- Notturmo.
2hob, 2cor, fgt. SNKLHU
- Novák, Vítězslav (1870-1949)
- Mládí, suita.
fl, hob. klar. cor, fgt (Smetáček).
CHF-půjčovna
- Osetrova-Jakovljeva, N.
- Fantastický pochod.
fl, hob, klar. cor, fgt. Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")
- Rameau, Jean Philippe (1683-1764)
- "Acante et céphis", airs de ballet.
fl, hob. klar. cor, fgt (Désomjér).
CHF-půjčovna
- Serenate Boeme,
- Družecký, Dušek, Kammel, Mašek.
2hob, 2cor, fgt (Bělský-Racek). SNKLHU
- Šostakovič, Dimitrij (1906-1977)
- Preludia.
2trp, cor, 2trbn (Jeremin), Muzyka-Leningrad 1979
(sbírka "Ansámby")

Vacek, Karel Václav (1908-
- Mazurka.
f1, hob, klar, cor, fgt. ČHF - půjčovna

Sexteta

Haydn, Josef (1732-1809)
- Marche Regimento de Marchall.
2hob, 2cor, 2fgt (Rutová). Supraphon
("Musica Viva Historica)

Septeta

Anonymus
- Dvě intrády.
4trp, 2cor, timpány. (Výběr), SHV 1966

Linek, Georg Ignaz (1725-1791)
- Korunovační fanfáry.
4trp, 2cor, bicí nástroje. (Výběr). SHV 1966

Okteta

Mysliveček, Josef - (1737-1781)
- Tři oktety.
2hob, 2klar, 2cor, 2 fgt (Racek-Schoenbaum).
Supraphon

Prokofjev, Sergej (1891-1953)
- "Dvě mimoletnosti".
2f1, 2hob, 2klar, 2fgt (Jacevič).
Muzyka-Leningrad 79
(sbírka "Ansámby")

Vent, Jan (1745-1801)
- Parthia č.17
2f1, 2klar, 2cor, 2fgt. ČHF 1972

Noneta

Donizetti, Gaetano (1797-1848)
- Symfonie pro dechy.
f1, 2hob, 2klar, 2cor, 2fgt ČHF-půjčovna

Gounod, Charles (1818-1893)
- Malá symfonie.
f1, 2hob, 2klar, 2cor, 2fgt. ČHF-půjčovna

Haydn, Josef (1732-1809)
- 12 malých utworow.
2f1, 2hob, 3klar, 2fgt (Skinder). F.M.I.

